
ROMÁN CSALÁDNEVEK BEREK MEGYÉBEN

A román nyelvterület nem esik messze Beregtől, hiszen a szomszédos Máramaros, Ugocsa és Szatmár megyékben jelentős román tömb él. Nyilván innen költöztek be szórva-nyosan románok, és rövid idő alatt elmagyarosodtak. Ezt mutatja a magyar helyesírás, illetve az ejtésben többé-kevésbé magyarossá vált névformák. A névviselők többnyire magyarok, kisebb részben pedig cigányok. Az egyházi nevek az Ó- és Újszövetségből, illetve a Martirologium Graecumból valók. Ahol nincs szakirodalmi hivatkozás, ott a saját megfigyelésem kísérleteimet hozom. A neveket alfabetikus sorrendben közlöm: 1. a név; 2. a helység(ek) neve, ahol a név előfordul (a Kárpátaljához tartozó községek, városok nevét ukránul is megadom); 3. a névadás indítéka; 4. a szakirodalom.

1. Teljes bizonyossággal román eredetű nevek. – *Andrica* (Badaló ~ Бадалово): az újszövetségi *Andrei* 'András' név *-ița* képzős alakja, a magyar ejtésnek megfelelően írva (DOR. 11). – *Avacz* (Gergelyugorinya, Vásárosnamény): vagy az ószövetségi *Avel* 'Ábel' vagy az *Avacum* 'Habakuk' *-ați* képzős alakja. Sem a DOR., sem IORDAN nem közli ezt a becézett változatot. – *Badé* (Csongor ~ Чомонин): < *bade* 'apó, bátyó' (IORDAN 49), szójárásból alakult névvé. A névviselők cigányok. – *Biszku* (Beregdaróc, Beregszász ~ Берегово, Márokpapi, Tizacsoma ~ Чома, Vámosatya, Vásárosnamény): a *bîrsan* 'barcasági, brassó környéki román' szó alakváltozata (DOR. 204). – *Bogányi* (Vásárosnamény): személynévi eredetű, a szláv *Bogan* < *Bogoslav*, ez pedig a görög *Theologos* tükörszava (DOR. 24). Az *-i* képző hozzátétele magyarosodást mutat. – *Bucsin* (Munkács ~ Мукачево): közszókból alakult névvé: *bucin* 'havasi kürt; tönk; kerékagy' (KELEMEN 1: 148). Foglalkozásra utalhat. – *Burcsin* (Izsnyéte ~ Жнятино): a román *Burcin* a bolgár *Burčo* személynév képzett alakja (DOR. 223, IORDAN 89). – *Buzáth* (Munkács ~ Мукачево): testi tulajdonságot jelöl: *buzat* 'vastag ajkú' (DOR. 226). – *Csékán* (Munkács ~ Мукачево): *cecan* 'kalapács'; a névadás alapja a munkavégzés eszköze (IORDAN 108). – *Csepara* (Tizacsoma ~ Чома): a *ceapă* 'hagyma' szó *-ara* képzős alakja, azaz 'hagymatermesztő' (DOR. 234). – *Csokul* (Beregszász ~ Берегово): a *cioc* 'csőr, kampó' szó végartikuluszus formája (DOR. 329). Valószínűleg az orr formájára utal. – *Csorin* (Mezőgécse ~ Геча): a *cioară* 'varjú' szó képzett alakja (DOR. 239), nyilván valamilyen tulajdonságot jelöl. – *Csorja* (Csaroda): a fent említett *cioară* szó ejtett alakja, a madár valamilyen tulajdonságára utal (DOR. 239). – *Csubirka* (Balazsér ~ Балажер): a *ciupercă* 'csiperke' szó nyelvjárási alakja (DOR. 242, IORDAN 131), a románban bolgár jövevényszó. A névadás indítéka nem világos. – *Csurilla* (Munkács ~ Мукачево): a mártírológiumi *Chirila* 'Cirill' név *Ciurilă* alakváltozata (DOR. 31). A *-il-* magyárosodásra vall. – *Dazsián* (Beregszász ~ Берегово): helységnévi alaptagú: Désfalva (Küküllő megye) nevéből; románul: *Deaj* 'Désfalva' + *-ian*, azaz 'désfalvi'. Sem a DOR., sem IORDAN nem adatolja. – *Delegán* (Nagymuzsaly ~ Мужизво): a románba a név a bolgárból került. Az oszmán-törökkel ötvözött név jelentése 'szilaj, féktelen'. Beregben volt *Delegánfalva* nevű, a 19. századra elpusztásodott falu (KISS 1992: 273). – *Dianics* (Balazsér ~ Балажер, Nagybégány ~ Велика Бийгань): a mártírológiumi *Dionisie*

'Dénes' *Dianiş* alakváltozatának szláv környezetbe alakult formája (DOR. 44). – **Dzsumella** (Gát ~ Гать): a *ciumela* 'pestis, vész; rusnya' szó kissé magyarosodott alakja (DOR. 241). – **Fakász** (Barkaszó ~ Баркасово, Bátyú ~ Батьово, Munkács ~ Мукачево): a görögből átvett *Facas* személynév vált családnévvé (IORDAN 193). – **Fatán** (Beregszász ~ Берегово, Munkács ~ Мукачево): a *făt* 'templomszolga' szó képzett alakja (vö. IORDAN 196). – **Firczák** (Beregszász ~ Берегово, Munkács ~ Мукачево): a *firtog* 'csintalan, pajkos' (KELEMEN 1: 467) szó szlávósodott alakja. – **Fulga** (Nagybereg ~ Велики Береги): tulajdonságot jelöl: 'fénylő, dicső' (IORDAN 210). – **Gangur** (Munkács ~ Мукачево): a szó jelentése: 'Oriolus oriolus'; a sárgarigó valamilyen tulajdonsága a névadás alapja (IORDAN 214). – **Gavriláj** (Beregszász ~ Берегово): a bibliai *Gavril* 'Gábor' név képzett alakja (DOR. LV). – **Giligor** (Beregszász ~ Берегово): a mártírológiumi *Gligor* < *Gregorie* 'Gergely' név (DOR. 72) magyarosodott alakja. – **Gliga** (Beregszász ~ Берегово): a mártírológiumi *Gligor* (< *Gregorie* 'Gergely') név rövidült, képzett alakja (DOR. 72). – **Goján** (Beregszász ~ Берегово, Beregújfalu ~ Берегуйфалу, Gút ~ Гут, Kígyós ~ Кідьош): a szlávból átvett *Goislav* név rövidült, képzett alakja (DOR. 333). – **Griga** (Balazsér ~ Балажер, Beregszász ~ Берегово): a mártírológiumi *Grigorie* 'Gergely' név becézett alakja (DOR. 72). – **Grigássy** (Beregszász ~ Берегово, Munkács ~ Мукачево): a mártírológiumi *Grigorie* 'Gergely' név *Grigaş* formájából (DOR. 72) magyarosodott (DOR. 72). A *-sy* végződés a helynévből képzett magyar családnevek illúzióját kelti. – **Hángánu** (Vári ~ Вари): *hanganu* 'lófogú kukorica' (IORDAN 236). A névadás indítéka nem egyértelmű. – **Kabácsi** (Csongor ~ Чомонин, Munkács ~ Мукачево): a mesterség termékével (*cabaşi* 'köpeny') történik utalás a foglalkozásra (IORDAN 94). Az *-i* a románban néma, kiejtve magyarosodásra vall. Az ukránosított *Кабациуи* név már a magyarból való. – **Kantuly** (Csaroda): a *canta* 'fazék' szó végartikulusos formája (DOR. 229). – **Kodra** (Bilke ~ Білки): a mártírológiumi *Codrat* 'Quadratus' név rövidült alakja (DOR. 33). – **Kosztándi** (Munkács ~ Мукачево): a mártírológiumi *Costandin* 'Konstantin' névből (IORDAN 150) magyarosodott az *-n* elvonásával. A még a középkorban elpusztasodott Kotsán falu *-i* képzős alakja aligha jöhet számításba. – **Krisztján** (Tiszaadony): a mártírológiumi *Cristofor* 'Kristóf' *Cristian* alakváltozatából vált családnévvé (DOR. 37). Ejtik *Krisztyán*-nak is. – **Lup** (Beregszász ~ Берегово): mártírológiumi eredetű személynév, a latin *Lupus* román megfelelője (DOR. 97), de szóba jöhet a *lupus* állatnévből levezethető tulajdonság is. – **Makszin** (Badaló ~ Бадалово): a mártírológiumi *Maxim* név alakváltozata (DOR. 104). – **Marguca** (Beregszász ~ Берегово): a mártírológiumi *Margareta* név becézett alakja: *Marguţa* (DOR. 316). – **Melega** (Munkács ~ Мукачево): a magyarból átvett *meleg* 'érzelmileg felhevült, buzgó' jelentésű szó *-a* képzős alakja (IORDAN 301). Aligha származhat az ómagyar korból. – **Mihucza** (Tiszaszalka, Tiszavid): az ószövegségi *Mihai* 'Mihály' név becézett alakja: *Mihuţa* (DOR. 108–9). – **Mitru** (Beregszász ~ Берегово): a mártírológiumi *Dimitrie* 'Demeter' rövidült, képzett alakja: *Mitru* (DOR. 42). – **Moldovánu** (Kisdobrony ~ Мала Добронь): a *moldiveanu* 'Moldvából származó' szó tulajdonnevesülése (IORDAN 315). – **Nyáguly** (Barabás): személynévi eredetű: *Neagu* (< bolgár *Neagomir*) *-uil* képzővel (DOR. 332). Az ejtés szatmári eredetre vall. – **Olťjan** (Beregszász ~ Берегово): az *oltean* 'Olténiából vagy az Olt mellékéről származó' szó tulajdonnevesülése (IORDAN 342). – **Onczay** (Beregszász ~ Берегово): az újszövegségi *Ioan* 'Johannes' név becézett formája: *Oanţa* (DOR. 80). A szó végi magyar *-y* képző magyarosodás eredménye. – **Pancsilla** (Gulács): a *panciu* 'ferdén néző, kancsal' szó *-la* képzős alakja (DOR. 350) némi magyarosodással. –

Pántya (Szernye ~ Серне): A mártírológiumi *Pantalimon* 'Pentele' név *Pantea* alakjának rövidülése (DOR. 126). Az ejtés bihari eredetre vall. – **Paskuj** (Munkács ~ Мукачево): a mártírológiumi *Paşcul* 'Paszkál' név ejtett formája (DOR. 129). – **Patály** (Tákos): az albánból átvett *pata* 'liba' szó *-al* képzős alakja (DOR. 129). A névvisezők cigányok. – **Petrohár** (Beregardó ~ Ардов): foglalkozást jelöl: *petroar* 'köfejtő, kőfaragó' (KELEMEN 2: 234). – **Pinta** (Bereggrákos ~ Ракошино): a mártírológiumi *Pantalimon* 'Pentele' név alakváltozatának rövidülése (DOR. 126). – **Pinte** (Beregszász ~ Берегово, Kisdobrony ~ Мала Добронь, Nagydobrony ~ Велика Добронь): 1. **Pinta**. – **Pintye** (Beregszász ~ Берегово): 1. **Pinta**. Az ejtés a szatmári románra jellemző. – **Pitra** (Munkács ~ Мукачево): az *epitrop* 'gondnok' szó változata (IORDAN 368). – **Popa** (Nagybégány ~ Велика Бийганы): jelentése: 'pap' (DOR. 134); a pap szolgája, szomszédja stb. – **Pum** (Bene ~ Бене): a *pumn* 'ököl, marok' szó tulajdonnevesülése (IORDAN 382). – **Ragán** (Vámosatya): a *Drag* személynév *Răgan* becézőjéből a szóeleji mássalhangzó-torlódás feloldásával vált magyar családnévvé (DOR. 265). – **Serbán** (Hetyen ~ Гетен, Jánd): a *şerb* 'fogoly', 'szolga; jobbágy' szó *-an* képzős alakja (DOR. 381). Kevésbé valószínű IORDAN (433) feltevése, amely szerint a *Şerban* (< bolgár *Šerban*) személynévből származna. A névvisezők cigányok. – **Sztojka** (Bene ~ Бене, Beregszász ~ Берегово, Bilke ~ Білки): a *Stoica* (< déli szláv *Stoia*) személynévből származik (DOR. 376). – **Sztrain** (Nagyborzsova ~ Боржава): a *străin* 'idegen, külföldi' szó tulajdonnevesülése (IORDAN 427). – **Tonte** (Beregszász ~ Берегово): a *tont* 'buta, hülye, ostoba' szó többes száma (DOR. 462). A névvisezők cigányok. Az ő névadásukban nem ritka, hogy a szó többes számát használják családnévként, pl. *beng* 'ördög' > *Benga* családnév, *mursh* 'férfi' > *Mursha*. – **Tutzány** (Beregardó ~ Ардов): a *tuța* 'fecsegő, ostoba (nőszemély)' szó *-an* képzős alakja (IORDAN 466). – **Ursza** (Barkaszo ~ Баркасово, Beregszász ~ Берегово, Beregújfalú ~ Берегуйфалу): az *ursotea* 'medve' szó tulajdonnevesülése (DOR. 401). – **Urszu** (Beregszász ~ Берегово): az előző név képzetlen formája (DOR. 401). Medvevadászra vagy az állat valamilyen tulajdonságára utal. Mind családnévként, mind keresztnévként gyakori Máramarosban. – **Vischán** (Munkács ~ Мукачево): a *Vişan* (< bolgár *Višan*) személynév (IORDAN 486) németes helyesírású alakja.

2. Talán román eredetű nevek. – Az itt elemzett nevek éppenséggel lehetnek románok is. Ide tartoznak azok a családnevek, amelyeknek alapja a magyarban román kölcsönszó, vagy éppen a román vette át az ukránból. Esetükben csupán azt nem tudjuk, hogy a név mely nyelvben keletkezett (esetleg mind a kettőben megvan), pl. *Balaban*, *Moldován*. Vannak véletlen egyezések is (pl. *Ilku*, *Iszáj*), sőt homonimák is (pl. *Gogola*, *Prodan*). – **Ármós** (Vásárosnamény): csak valószínűsíthetjük, hogy az *armaş* (< latin *arma* 'fegyver') szó a névadás alapja. A magyarba a 16. század végén került 'román fejedelemségi udvari méltóság' jelentésben. Majd ez tovább bővült: 1. 'hajdú, hatósági közeg', 2. 'rabló, martalóc' (BAKOS 208). Az is vitatható, hogy a közszó a magyarban vagy románban vált-e családnévvé. – **Balaban** (Beregszász ~ Берегово): 1. a románban a *balaban* ukrán jövevényszó 'sólyom' jelentésben (DOR. 188). 2. Az ukrán *балабан* jelentése: 'fűszerű, fehér virágú növény', illetve 'sólyomféle madár'. A családnév mindkét nyelvből származhat. – **Csobán** (Beregszász ~ Берегово, Mezőgecse ~ Геча): a közszó mint román jövevényszó 'juhász' jelentésben 1405-től adatolható (BAKOS 123), a román pedig az oszmán-törökből kölcsönözte. Családnévként keletkezhetett a románban is, magyarban is. Van egy ruszin homonimánk is: *чобан* 'csobolyó', tehát a névvisező

hordókészítő lehetett. – **Gogola** (Beregszász ~ Берегово): három nyelv is számításba jöhet: 1. román: a mártírológiumi *Gheorghe* 'György' név becézett formája (DOR. 66); 2. szlovák: a *gogol* 'struma' szó *-a* képzős alakja, 3. ukrán: a *гоголь* 'kecseréce' madár képzett alakja. – **Ilku** (Beregszász ~ Берегово, Bulcsu ~ Буча): lehet román is, ruszin is, de mindkét név az ószövetségi *Elias* névre megy vissza. Román: *Icu* < *Ilie* (DOR. 79), ruszin: az *Илка* (< *Иля*) név vocativusi formája. – **Iszáj** (Beregszász ~ Берегово): egyaránt származhat az ószövetségi *Izaiás* román *Isai(a)* (DOR. 88), illetve a ruszin vagy ukrán *Icaï* formájából. – **Kasztor** (Beregszász ~ Берегово): A 'Castor fiber' állatnév román alakja (*castor*), tehát hódvadászatra utal. Ám lehet klasszicizáló német (esetleg magyar) név is. – **Moldován** (Beregszász ~ Берегово, Munkács ~ Мукачево, Nagymuzsaly ~ Мужієво): román jövevényszóként 1637-től adatolható (BAKOS 239), így családnévvé alakulhatott a románban is, a magyarban is (vö. *Moldovánu*). – **Prodan** (Beregszász ~ Берегово, Nagyberég ~ Великі Береги): homonim név. 1. A segesvárszéki *Pród*, románul *Prod* helynév *-(e)an* képzős alakja, azaz 'Pród községből származó'; 2. ukrán: *продан* 'eladó' (a boltban, piacon). – **Prókai** (Gút ~ Гут, Tiszacsoma ~ Чома). Mindkét magyarízathatnak a *Prokop* mártírológiumi személynév az alapja: 1. a román *Proca* < *Procopie* név magyarosodása az *-i* képző hozzátoldásával; 2. keleti szlovák: a *Prokop* név rövidülése + *-aj* (CsnE. 386). – **Vaszi** (Beregszász ~ Берегово): mindkét magyarízathatnak a mártírológiumi *Vasile* 'Basileus' név az alapja: 1. a névnek a románban történt rövidülése (JORDAN 480); 2. a magyarban a románok gúnyneve (MTsz. 935), elsősorban a katonai szlengben, mint pl. a németeké a *fritz* < *Friedrich*. Így bizonytalan, melyik nyelvben vált családnévvé. Ebben az esetben eredetileg csakis ragadványnév volt.

Hivatkozott irodalom

- BAKOS FERENC 1982. *A magyar szókészlet román elemeinek története*. Budapest.
 DOR.= CONSTANTINESCU, N. A. 1963. *Dicționar onomastic românesc*. București.
 CsnE. = HAJDÚ MIHÁLY 2010. *Családnévek enciklopédiája. Leggyakoribb mai családnéveink*. Budapest.
 JORDAN, IORGU 1983. *Dicționar al numelor de familie românești*. București.
 KELEMEN, BELA 1964. *Dicționar român-maghiar* 1–2. București.
 KISS LAJOS 1992. A telepítő kenézükről nevet kapott falvak a beregi Hát vidékén. In: PÁL DERÉKY et al. szerk., *Festschrift für Károly Rédei zum 60. Geburtstag*. Wien–Budapest, 269–89.

MIZSER LAJOS

LAJOS MIZSER, Romanian family names in Bereg County (Ukraine)

The historical Bereg County has always had a mixed population. Romanian people arrived in Bereg County from the neighbouring counties (i.e. from Máramaros and Ugocsa) and soon became Hungarians in their new environment. In the present survey, as today's name bearers are all native speakers of Hungarian, the name forms observed are characteristically Hungarian. The paper discusses two groups of names: 1. family names undoubtedly of Romanian origin (e.g. *Giligor* < *Gligor* 'Gregory'); and 2. family names presumably of Romanian origin (e.g. *Iszáj* < Romanian *Isai* or Ruthenian~Ukrainian *Icaï*; both surnames originate from *Isaias*).